

Aan:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
en,
Ministerie van Justitie en Veiligheid
T.a.v. Minister van Justitie en Veiligheid,
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag

Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM)
Postbus 778
2300 AT Leiden

Leiden, 1 maart 2025

Betreft: Internetconsultaties 'Herzieningswet ambtsmisdrijven Kamerleden en bewindspersonen' en 'Grondwetsvoorstel vervolging ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen'.

Excellenties,

Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) heeft kennisgenomen van de twee voorstellen die zien op het wijzigen, en waar nodig, aanvullend wettelijk vastleggen van de wijze waarop de strafrechtelijke vervolging en de aanverwante procedure met betrekking tot ambtsdelicten is vormgegeven. Vanwege de samenhang tussen de twee voorstellen zal het NJCM in deze brief op beide voorstellen reageren.

Het NJCM acht de aanpassing in de Grondwet van de bepaling inzake vervolging en berechting van ambtsdelicten die zijn gepleegd door leden van de Staten-Generaal, ministers of staatssecretarissen in zijn algemeenheid wenselijk. Het schrappen van de vervolgbeslissing door politieke organen ziet het NJCM als een positieve ontwikkeling. Wel heeft het NJCM twee kanttekeningen bij deze voorstellen.

Vervallen bepalingen ambtsmisdrijven

Ten eerste verzet het NJCM zich tegen het vervallen van de ambtsmisdrijven, zoals omschreven in de artikelen 355 en 356 Wetboek van Strafrecht (Sr). De huidige politieke ministeriële verantwoordelijkheid en het bestuursrecht ondervangen deze bepalingen niet of enkel in beperkte zin. Een voorbeeld hiervan is artikel 355 sub 1 Sr:

die hun medeondertekening verlenen aan koninklijke besluiten of koninklijke beschikkingen, wetende dat daardoor de Grondwet of andere wetten of algemene maatregelen van inwendig bestuur van de staat worden geschonden

waarbij geen bestuurlijke rechtsgang mogelijk is, omdat geen beroep mogelijk is tegen een algemeen verbindend voorschrift (artikel 8:3 Algemene wet bestuursrecht).

Het NJCM stelt dat de artikelen 355 en 356 Sr zich kunnen verhouden ten opzichte van het legaliteitsbeginsel. Dit geldt vooral voor artikel 355 sub 1 Sr. In een advies van het Europees Hof van de Rechten van de Mens (EHRM) wordt gesteld dat het verwijzen in een strafrechtbepaling naar een bepaling in de Grondwet niet op zichzelf onverenigbaar is met het legaliteitsbeginsel zolang aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.¹ Daarnaast hebben deze bepalingen volgens het NJCM een bijzondere meerwaarde ten opzichte van de normale ambtsmisdrijven.

Het NJCM stelt dat in het wetsvoorstel een onvoldoende motivering is gegeven waarom deze bepalingen moeten vervallen, zeker op het punt van het legaliteitsbeginsel en het bestuursrecht.

Overgangsrecht

Voorts constateert het NJCM dat in de voorgestelde regeling de regering en de Tweede Kamer niet alleen de bevoegdheid hebben om de procureur-generaal bij de Hoge Raad (PGHR) op te dragen een opsporingsonderzoek in te stellen, maar op grond van het voorgestelde artikel 485c Wetboek van Strafvordering (Sv) ook de bevoegdheid om opdracht te geven een lopend opsporingsonderzoek stop te zetten. Deze bevoegdheid wordt in spoor I voorgesteld en beargumenteerd door te verwijzen naar de exclusieve bevoegdheid die de Tweede Kamer en de regering nu nog hebben wat betreft het geven van de opdracht tot vervolging. Het onderzoek zou doodlopen en daarmee onnodig zijn als de vervolging op voorhand onwenselijk wordt geacht door degenen die uiteindelijk daartoe dienen te beslissen.

Hoewel het NJCM het belang wil benadrukken om een beslissing omtrent de vervolging pas te nemen wanneer door middel van onderzoek alle relevante feiten bekend zijn, wil het vooral opmerken dat in het huidige voorstel geen enkele overgangsbepaling is opgenomen met betrekking tot de hierboven aangehaalde bevoegdheid. Dit betekent dat, ook als spoor II is doorlopen en artikel 119 van de Grondwet (Gw) zoals beoogd is gewijzigd, politieke inmenging in de onderzoeksfase mogelijk blijft. Het opnemen van een overgangsbepaling zou meer recht doen aan de uitgesproken, en door het NJCM onderschreven, ambitie om het gehele proces los te maken van enige politieke inmenging en beïnvloeding.

Het NJCM verzoekt u de hiervoor beschreven aandachtspunten en adviezen in de verdere wetsbehandeling te betrekken, en is graag bereid een en ander nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Kavita Hira, Voorzitter NJCM

¹ EHRM 29 mei 2020, Advisory opinion concerning the use of the "blanket reference" or "legislation by reference" technique in the definition of an offence and the standards of comparison between the criminal law in force at the time of the commission of the offence and the amended criminal law, P16-2019-001.